

TALABALARDA MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANGANLIK DARAJASINI TASHXISLASHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Fakhriev Akbar Asadovich
O'zbekiston davlat jahon tillari
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlanganlik darajasini tashxislashning didaktik imkoniyatlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Globallashuv sharoitida oliy ta'lim tizimida talabalarni turli madaniyat vakillari bilan samarali kommunikativ munosabatlarga tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Maqolada madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining mazmuni, tarkibiy komponentlari, diagnostika mezonlari hamda zamonaviy didaktik vositalarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, interaktiv metodlar, raqamli ta'lim texnologiyalari, reflektiv yondashuv va kompetensiyaviy ta'lim asosida tashxislashning samarali mexanizmlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Madaniyatlararo muloqot, kompetensiya, didaktik imkoniyatlar, pedagogik diagnostika, kommunikativ kompetensiya, refleksiya, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, baholash mezonlari, ta'lim innovatsiyasi

Аннотация: В данной статье рассматриваются дидактические возможности диагностики уровня развития межкультурной коммуникативной компетенции студентов. В условиях глобализации современного образования особую значимость приобретает подготовка студентов к эффективному взаимодействию с представителями различных культур. В статье анализируются сущность межкультурной коммуникативной компетенции, её структурные компоненты, диагностические критерии и роль современных дидактических средств. Особое внимание уделяется интерактивным методам обучения, цифровым образовательным технологиям, рефлексивному подходу и компетентностно-ориентированной системе оценивания.

Ключевые слова: Межкультурная коммуникация, компетенция, дидактические возможности, педагогическая диагностика, коммуникативная компетенция, рефлексия, интерактивные методы, цифровые технологии, критерии оценивания, образовательные инновации.

Abstract: This article examines the didactic opportunities for diagnosing the level of development of students' intercultural communicative competence from a scientific and pedagogical perspective. In the context of globalization, preparing students for effective communication with representatives of different cultures has become one of the key tasks of higher education. The article analyzes the essence of intercultural communicative competence, its structural components, diagnostic criteria, and the role of modern didactic tools. In addition, effective mechanisms of diagnostics based on interactive methods, digital educational technologies, reflective approaches, and competency-based education are discussed.

Keywords: Intercultural communication, competence, didactic opportunities, pedagogical diagnostics, communicative competence, reflection, interactive methods, digital technologies, assessment criteria, educational innovation.

Kirish

Hozirgi globallashtirish va axborotlashuv jarayonida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi zamonaviy mutaxassisning muhim sifatlaridan biri sifatida namoyon bo'lmog'da. Turli millat, madaniyat va ijtimoiy guruh vakillari bilan samarali kommunikatsiya olib borish uchun talabalarda madaniyatlararo bilim, tolerantlik, kommunikativ moslashuvchanlik hamda ijtimoiy faollikni shakllantirish zarurdir. Shu bois oliy ta'lim tizimida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirish va uning rivojlanganlik darajasini tashxislash dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim sifatini baholash, talabalar faoliyatini monitoring qilish va individual rivojlanish trayektoriyasini aniqlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda didaktik imkoniyatlardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining mohiyati

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi – shaxsning boshqa madaniyat vakillari bilan samarali, tolerant va konstruktiv muloqot olib borish qobiliyatidir. Ushbu kompetensiya quyidagi tarkibiy komponentlardan iborat:

- **Kognitiv komponent** – boshqa madaniyatlar haqidagi bilimlar;
- **Emotsional komponent** – tolerantlik, empatiya va hurmat;
- **Kommunikativ komponent** – muloqot olib borish ko'nikmalari;
- **Refleksiv komponent** – o'z faoliyatini tahlil qilish va baholash qobiliyati.

Mazkur komponentlar talabalar xalqaro kommunikativ muhitga moslashuvini ta'minlaydi.

Tashxislashning didaktik imkoniyatlari

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini tashxislashda didaktik imkoniyatlar quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Interaktiv metodlardan foydalanish

“Case-study”, “Brainstorming”, debat, rol o'ynash va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish metodlari talabalarni real kommunikativ muhitga yaqinlashtiradi. Ushbu metodlar orqali talabalar turli madaniy vaziyatlarda o'z xatti-harakatlarini namoyon etadi va ularning kompetensiya darajasi aniqlanadi.

2. Raqamli ta'lim texnologiyalari

Onlayn platformalar, virtual muloqot muhiti, videokonferensiyalar va elektron portfoliolar orqali talabalar faoliyati monitoring qilinadi. Bu esa diagnostikaning aniqligi va shaffofligini ta'minlaydi.

3. Refleksiv yondashuv

Talabalar o'z faoliyatini mustaqil baholashi, refleksiv kundalik yuritishi hamda o'zaro “feedback” almashishi kompetensiyaning ichki rivojlanish dinamikasini aniqlash imkonini beradi.

4. Kompetensiyaviy baholash tizimi

An'anaviy baholash tizimidan farqli ravishda kompetensiyaviy baholash talabalarni amaliy faoliyat asosida tahlil qilishga xizmat qiladi. Bunda nafaqat bilim, balki kommunikativ xulq, tolerantlik va moslashuvchanlik ham baholanadi.

5. Multikultural ta'lim muhiti

Turli madaniyat vakillari bilan hamkorlikda tashkil etilgan loyihalar, xalqaro seminarlar va akademik almashinuv dasturlari talabalar kompetensiyasini tabiiy sharoitda rivojlantirish va tashxislash imkonini beradi.

Diagnostika mezonlari va indikatorlari

Talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini baholash quyidagi mezonlar asosida amalga oshiriladi:

Mezonlar	Indikatorlar
Madaniy bilimlar	Boshqa madaniyatlar haqidagi tushunchalar
Tolerantlik	Turli qarashlarga hurmat
Kommunikativ faollik	Muloqotdagi ishtirok darajasi
Moslashuvchanlik	Yangi muhitga tez moslashish
Refleksiya	O'z faoliyatini tahlil qilish

Mazkur indikatorlar asosida talabalar kompetensiyasi yuqori, o'rta va past darajalarga ajratiladi.

Pedagogik samaradorlik omillari

Madaniyatlararo kompetensiyani tashxislash samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq:

- innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish;
- ta'lim jarayonining interaktiv tashkil etilishi;
- o'qituvchi va talaba o'rtasidagi hamkorlik;
- refleksiv muhitni shakllantirish;
- raqamli monitoring tizimlarini joriy etish.

Ayniqsa, zamonaviy didaktik vositalar ta'lim jarayonining sifatini oshirish va talabalarning kommunikativ salohiyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlanganlik darajasini tashxislashda didaktik imkoniyatlardan samarali foydalanish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, refleksiv yondashuv va kompetensiyaviy baholash tizimi talabalarning kommunikativ tayyorgarligini obyektiv baholash imkonini beradi.

Shuningdek, diagnostikaning takomillashtirilgan mexanizmlari talabalarning xalqaro ta'lim muhitiga moslashuvchanligini oshirish, ularning ijtimoiy-kommunikativ faolligini rivojlantirish hamda professional kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – London, 1997.
2. Deardorff D. The SAGE Handbook of Intercultural Competence. – California, 2009.
3. Kramersch C. Language and Culture. – Oxford University Press, 2013.
4. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
5. Safarova R. Kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim sifati monitoringi. – Toshkent, 2021.
6. Zaripova D. Zamonaviy pedagogik diagnostika asoslari. – Toshkent, 2022.
7. Hall E. The Silent Language. – New York, 1990.